

A Quattrocento második félszázadának hősei közül Benedetto da Maiano bennünket magyarországi vonatkozásai révén érdekel közelebről. Vasari, a renaissance nagy műtörténetírója beszéli, hogy Benedetto még Firenzében néhány szép intarziás ládát készített Mátyás király számára és műveit személyesen szállította Budára. A ládákat a hosszú út és nyilván a hiányos vagy hibás csomagolás is megviselte, úgy hogy a művészi dísz lehullott róluk. A mestert annyira felbosszantotta a kudarc, hogy otthagya az intarziás-mesterséget és a szobrászatra adta magát. Sőt Mátyás király rendelkezése mindjárt ott Budán el is készített néhány plasztikai munkát. A csodálatos firenzi Strozzi-palotának és a Strozzi-síremléknek (Firenze, Santa Maria Novella) szintén ő volt ünnepelt szerzője. Szépművészeti Múzeumunk legszebb kincsei közt őrzi Domenico Rosselli Madonnáját és Fiamberti-nek, a Márványmadonnák mesterének Kis Jézus-át. A kor legnagyobb plasztikusa Andrea del Verocchio, egyaránt kiváló művészete elméletében és gyakorlatában, specialista a bronzban, amely ezidőtájt kezdi kiszorítani egyeduralmából a márványt. Piero de Medici síremléke a firenzei San Lorenzo-ban, bronzból öntött Dávid-ja, gyönyörű putto-i, Jézus és Szent Tamás, a firenzei Orsanmichele-ben őrzi halhatatlanságát. De legnépszerűbb és legimponálóbb műve kétségkívül a velencei Colleoni-lovasszobor, e nemben a művészetek történetének legdicőségesebb jelensége. A műszaki és esztétikai méltatás, amelyben Ybl e remekművet részesíti, könyvének legszebb díszei közé tartozik és nem mondunk róla sokat, ha azt állítjuk, hogy méltó tárgyához.

A kétkötetes művet a sienai kisebb mesterek, Federichi, Urbano da Costona, Vecchietta stb. ismertetése fejezi be. Ybl-nek nemcsak az az érdeme, hogy vonzó és szemléletes képét adja egy gazdag, mozgalmas és nagyhatású korszak művészetének, hanem az is, hogy első forrásokból dolgozik, kitűnően ismeri anyagát és különös gonddal és lelkiismeretességgel kutatta fel a Quattrocento firenzei szobrászatának nem csekély számú magyar vonatkozásait.

(Budapest.)

Sebestyén Károly.

A SZABADVERSRŐL ÉS EGYEBEKRŐL.

Ifju költők matinéján — részletek egy konferanszból.

Magyarországon az irodalomban minden író fiatal mindaddig, amíg egyszerre csak ki nem derül róla, hogy megülheti születésének ötvenesztendő jubileumát. Egy-egy név és hírnév kialakulásához legalább három évtized (és pedig nem annyira munkásság, mint egyszerűen idő) kell s ha ez a három évtized hiányzik, nagyon könnyen az a meglepetés érheti az író, hogy észreveszi: a közönség esetleg még őrá sem tud és maga is konferansziéra szorul . . .

*

Kétségtelesen okos, tapasztalt, világot és kultúrát nálunk talán jobban is ismerő konzervatív öreg urak nem is olyan nagyon régen oly frappánsan félreismerték annak a nagyszerű költőnek a zsenijét, aki már a halottak élén jár és akinek neve alatt a mai fiatalok megindultak: Ady Endrét. Mi a tehetség, mikor azt látjuk, hogy az irodalom húsz- és negyvenéves baloldali forradalmárjai sokszor teljes jóhiszeműséggel kutyába sem veszik komoly jobboldalaik munkásságát? Mi a te-

hetség? Senki sem tudja biztosan, ezért ezt az első legfontosabb követelményt meg kell hagynunk a mindenkor megújuló fiatalság titkának, rá kell bízunk az új szívekre és agyakra, a fiatalok idegéletére s velük szemben csak az a kötelességünk, hogy türelmesek legyünk, ha szokatlant hoznak s megértsük és támogassuk őket, ha — szerencséjükre — olyan jeleket is látjuk tehetségüknek, amelyekre a mi másféle idegeink is tudnak reagálni.

*

Pár évtized óta az egész világon mindenütt dominál a lírában az úgynevezett szabadvers. Egyáltalán nem új valami, de a jelentkezése és a varázsa új. Lényegében azt jelenti, hogy egyes költők, köztük kitűnők is, rím és ritmus nélkül fejezik ki mondanivalójukat. Ezt a törekvést a konzervatívok többnyire a maga egészében agyon szeretnék ütni s ugyanezt a törekvést az úgynevezett modernnek kizárólagos törvénynek tekintik. Ez a formai kérdés, ma, jogtalanul és szinte véletlenül, az irodalmi hovatartozóság kérdésének tengelye lett: egymaga programot jelent. Jobboldali szempontból a szabadvers egyszerű hóbort, irodalmi divat, a baloldaliak szerint pedig az üdvözülés egyetlen kapuja.

A prózai vers egyik fajtája a lírai formák végtelenségének. Teljesen jogos forma, de semmi több. Kifogásolni nem a szabadverset szabad, hanem ezt vagy azt a szabadverset, mint ahogy lehet kifogásolni a legbravúrosabb formai költeményt is. Egyforma ez a sok közül, és nagyon szegény költő az, akinek csak egy formája van, akár modern, akár konzervatív. A fiatalságnak, ha akarja valamire vinni, minden formát tudnia kell, tökéletesen, oly bravúrosan, hogy már ne is gondoljon a versírás technikájára, épenúgy, ahogyan a nagyszerű zongorista vagy karmester sem vesződhet produkciója közben azzal, hogy hogyan is kell kótából olvasni és hogy van-e ilyen vagy olyan mélységű hang az oboán. Teljes, összefoglaló formai tudás esetén megszűnik modern lenni a szabadvers és megszűnik a kötött formák konzervativsége is, — erre a teljes tudásra kell szerintem törekednie a mai kaotikus irodalmi életbe újonnan induló fiatalságnak.

*

Miért harcolni? Ez már a témák kérdésébe megy át. Itt is csak azt az összefoglaló, általános kifejezést kell használnom: az emberi élet teljességéért! Nincs az életben semmi, ami emberi agyat gyötört és emberi szívet megfogott, ami az írótól idegen volna. A korlátozódásban van a veszély, amely lassan a dogmatizmus korlátozottságára vezet, témában épúgy, mint a formában. Semmi sem parancs önmagáért és semmi sem tilalom önmagáért, semmi, a legkényesebb téma sem, a legüldözöttebb politikai érzés sem. Aki nem csak szórakoztatni akar, vagyis nem pénzt akar keresni az írásával, hanem bátran és belső kényszerűségből vizsgálódik, akinek van szeme látni és mennél többet látni, az rá fog jönni, hogy az élet minden generáció számára újra meg újra a régi dzsungel, átvizsgálandó ismeretlen terület, amelyen építeni és amelyben irtani kell.

(Budapest.)

Szabó Lőrinc.